

λέγω, οὐδὲ τὴν πλατωνικὴν καὶ τὴν ἐπικούρειον τε καὶ ἀριστοτελικὴν, ἀλλ' ὅσα εἶρηται παρ' ἐκάστη τῶν αἰρέσεων τούτων καλῶς, δικαιουσύνην μετ' εὐσεβοῦς ἐπιστήμης ἐκδιδάσκοντα· τοῦτο σύμπαν τὸ ἐλλεικτικὸν φιλοσοφίαν φημί » (1). « Ὅσον οἰκείον ἡμῖν, λέγει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, καὶ συγγενὲς τῇ ἀληθείᾳ παρ' αὐτῶν κομισάμενοι, ὑπερβησόμεθα τὸ λειπόμενον, καὶ καθάπερ τῆς ῥοδωνιάς τῷ ἄνθους δρεψάμενοι τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνομεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων ὅσον χρήσιμον καρπωσάμενοι, τὸ βλαβερὸν φυλαξόμεθα » (2).

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

ΕΡΩΣ EN ΓΑΜΩ:

Ἱστορικὴ Μελέτη

ὑπὸ

Γυιζώτου.

(Συνέχεια ἔρα Φυλ. II.)

VIII

Μετὰ τὴν σπαραξικάρδιον ταύτην πληγὴν, ἀπορεῖ τις εὐρίσκων εὐθὺς μετὰξὺ τῶν ἐπιστολῶν τῆς Λαδὺ Ῥώσελ δύο ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διευθυνομένας πρὸς Κάρολον τὸν Β'. τὸν βασιλέα δηλονότι ἐκαίνον ὅστις ἤρνηθη αὐτῇ τὴν τοῦ συζύγου τῆς ζωῆν. Μόλις ἐξεληθούσα τοῦ Λονδίνου, ὁπόθεν ἀνεχώρησε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς, ἀποσυρθεῖσα εἰς τὴν ἐν Οὐόρβουν ἀγροικίαν τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς κόμητος δὲ Βεδφόρδ, ἐπέστειλε τὰ ἐξῆς τῷ θείῳ αὐτῆς Ἰωάννῃ Ῥώσελ, συνταγματάχῃ τοῦ ἀ. συντάγματος τῆς φρουρᾶς τῶν πεζῶν.

» Δὲν ἔχω, ἀκριβέ μου θεῖε, τὴν παραμικρὰν ἀνάγκην τοῦ νὰ δικαιολογηθῶ ἐνώπιόν σας, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον, ὁ νοῦς μου, τεταραγμένος ὡς εἶναι,

(1) Κλημ. Ἀλεξ. στρωματ. α΄.

(2) Λόγ. παραινέτ. πρὸς τοὺς νέους.

δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ πράξῃ τοῦτο· ἀνάγκη ἔχω τῆς συνδρομῆς σα· καὶ ταύτην ζητῶ μετὰ παρήρησις. Ἐνθυμείσθε ὅτι μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ τρομεροῦ δυστυχήματός μου, ὁ βασιλεὺς μ' ἀνήγγειλεν ὅτι δὲν ἐσκόπευε ποσῶς νὰ ὠφελῆθῃ ἐκ τοῦ περιθρημύσεως δικαιοῦματός του, ἀλλ' ὅτι δέον νὰ τηρηθῶσιν οἱ τοῦ νόμου ὅροι· καὶ λοιπὸν μοὶ ἐχάρισε τὴν ἀτομικὴν περιουσίαν μου. Τοῦτου ἕνεκα θεωρῶ πρέπον ν' ἀπευθίνω πρὸς τὴν μεγαλειότητά του τινὰς ἐκφράσεις εὐγνωμοσύνης καὶ ζητῶ παρ' ὑμῶν τὴν χάριν νὰ πράξῃται τοῦτο ἀντ' ἐμοῦ . . . Ταῦτα σὰς γράφω μετὰ λύπης, καθότι πᾶν ὅ, τι ἐξ ἐμοῦ προέρχεται λυπηρότατον εἶναι καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ προξενῶ τὴν παραμικρὰν δυσἀρέσειον εἰς τοὺς φίλους καὶ εἰς τοὺς στενοὺς συγγενεῖς τοῦ φιλάτου καὶ ἤδη μακαριωτάτου συζύγου μου. »

Μετ' ὀλίγον φήμη τις διεδόθη μέχρι τοῦ ἀναχωρητηρίου τῆς Λαδῦ Ῥῶσσελ' ἡ αὐτὴ, θορυβηθεῖσα ἐκ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἐπήνεγκεν εἰς τὸ κοινὸν ἡ δημοσίευσίς τοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον ὁ λόρδος Ῥῶσσελ, κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου, παρέδωκε τῷ δημίῳ ἐπὶ τοῦ ἱκρίωματος, ἠρνεῖτο τὴν γνησιότητα αὐτοῦ. Τὴν προσβολὴν ταύτην θεωρήσασα ὡς ὕβριν κατὰ τῆς μνήμης τοῦ συζύγου, ἡ λαδῦ Ῥῶσσελ ἐπέστειλε μετὰ σπουδῆς τὰ ἐξῆς τῷ βασιλεῖ :

» Εὐαρεστηθεὶς ἡ Γ. Μεγαλειότης,

» Οἱ ἐχθροὶ τοῦ συζύγου μου, ὡς μανθάνω, δὲν ἐμαλάχθησαν, χυθέντος τοῦ αἵματος του, καὶ ἀκολουθοῦσι συκοφαντοῦντες αὐτὸν παρὰ τῇ Γ. Μ. Θλίβομαι δ' ἐπὶ μᾶλλον ἀκούουσα λεγόμενον ὅτι κατώρθωσαν νὰ πείσωσι τὴν Γ. Μ. ὅτι τὸ ἐγγράφον, ὅπερ κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου του παρέδωκε τῷ δημίῳ, δὲν εἶναι γνήσιον. Δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω καὶ ἀποδείξω ἐπιστήμως ὅτι, ἐν ᾧ διετέλει πεφυλακισμένος, ἤκουσα αὐτοῦ λέγοντος τὰ κυριώτερα τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ διαλαμβανομένων καὶ αὐτολεξεὶ μαλιστα . . . Ἐξορκίζω ἐν πάσῃ ταπεινότητι τὴν Γ. Μ. νὰ λάβῃ οἶκτον καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ἐφ' ὄρου ζωῆς ἐπολιτεύθη οὕτω εἰλικρινῶς καὶ οὕτω τιμίως, δὲν ἐδύνατο, θνήσκων, νὰ πράξῃ τοιαύτην ἀπάτην, υἱοθετῶν ξένας ιδέας . . . Εἰς τὰ λόγια μου ταῦτα δὲν ὑπάρχει, πιστεύω, τί τὸ ἀπαρέσκον τῇ Γ. Μ. Ἀλλ' ἂν τὸ πρᾶγμα ἔχη ἄλλως, τὴν ἐξορκίζω νὰ θεωρήσῃ τοὺς λόγους μου, ὡς ἐκ γυναικὸς κατατεθλιμμένης προερχομένους, καὶ θέλει συγχωρήσει, ἐλπίζω, τὴν θυγατέρα ἀνδρὸς ὑπηρετήσαντος καὶ τὸν πατέρα τῆς Γ. Μ. κατὰ τὰς δυσχερεστεράς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς, διαχειριζομένους τὰς πρώτας λειτουργίας τοῦ βασιλείου· ἐγὼ δὲ, ἥτις ἐν συνειδήσει δὲν ἐπραξά τι δυνάμενον νὰ Σὰς προσβάλλῃ, θέλω εὐχεσθαι πάντοτε ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως καὶ εὐτυχίας τῆς βασιλείας τῆς Ἰμετέρας Μεγαλειότητος. »

Εἶναι ἡ ἀπηλπισμένη χήρα, εἶναι ἡ ἐμπαθῶς ἀφωσιωμένη σύζυγος ἐνὸς

πυλωμότου, πρὸ μικροῦ θανάτου ἐπὶ τῆς ἀγχόνης πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ δικαίωματος τῆς ἐνόπλου ἀντιστάσεως καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῆς πατρίδος του, ἡ τηρούσα καὶ διομολογοῦσα οὕτω ἀφελῶς τασούτον σέβας πρὸς τὴν μοναρχίαν, τὸσαύτην σεμνοτροπίαν καὶ ἀβροφροσύνην οὕτω ταπεινήν, καὶ τοι κατ' οὐσίαν ἀγέρωχον. Αἱ ἡμέραι, αἱ μῆνες, τὰ ἔτη θέλουν παρέρχεσθαι, αὕτη δὲ θέλει μένει πάντοτε ἡ αὐτὴ, ὅλως ἐκδοτος ἀλλ' οὐχὶ καὶ θεβυδισμένη εἰς ἓν μόνον αἶσθημα, συνάμα δὲ καὶ συγκεντρωμένη ἐν ἑαυτῇ καὶ προσεκτικῇ, δραστηρίᾳ ἐξωτερικῶς, μάλιστα δὲ καὶ διαπιστευτικῇ. Ἔχει φίλον τινα λίαν πιστόν, τὸν δόκτωρα Φίτζ-Ουίλλιαμ, ἐφημέριόν ποτε τοῦ πατρός της, ἤδη δὲ κοσμητόρα τοῦ Κόττεγχαμ καὶ ἱερέα τοῦ Οὐίνδσορ, κληρικὸν εὐσεβέστατον, οἰκτίρμονα, πεπραιοισμένον γνώσει καὶ εὐφυΐᾳ, ὅστις ἐνδιαφέρεται μεγάλως περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ πρῶην κυρίου του, καὶ καταβάλλει πᾶσαν μέριμναν ἵνα βοηθῇ, παραμυθῇ καὶ καθοδηγῇ αὐτὴν, διὰ μέσου τῶν δοκιμασιῶν της, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας. Τούτῳ διαπιστεῖται τῆς καρδίας της τοὺς πόνους ἡ Λαδὺ 'Ρῶσσελ καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ παραδίδοται εἰς πάσας τὰς ἐσωτερικὰς αὐτῆς ταραχὰς, εἰς τοὺς τρόμους τῆς ἀπογνώσεως καὶ εἰς τὰς ὀρμὰς τῶν εὐσεβῶν ἐλπίδων της. Φέρε συλλεξομένη τινα τῶν σημαντικωτέρων χωρίων τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης — ἱκανὰ, οὐχὶ πρὸς παντελῆ ἀποκάλυψιν, ἀλλὰ πρὸς διάγνωσιν τῆς μεγάλης ταύτης ψυχῆς, τῆς σπανίας καὶ θαυμασίας κατὰ τοῦτο πρὸ πάντων, καθόσον τὸ πάθος καὶ ἡ φρόνησις, ἡ τρυφερότης τῆς καρδίας καὶ ἡ σταθερότης τοῦ νοός της δὲν κατεβλήθησαν ἀμοιβηδὸν καὶ ἦτις ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη χρεΐας ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μνήμην τοῦ λατρευμένου συζύγου, εὐαισθητοῦσα συγχρόνως καὶ μὴ παραμελοῦσα τὰς σχέσεις πάσας, πάσας τὰς κλίσεις, τὰ χρέη καὶ ὡς εἶπεν πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπε τὸν βίον καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν ἀνθρώπους.

Μικρὸν μετὰ τὸ δυστύχημά της, ὁ δόκτωρ Φίτζ-Ουίλλιαμ ἀπέστειλεν αὐτῇ εὐσεβεῖς συμβουλὰς καὶ τύπους προσευχῶν, ὅπως δι' αὐτῶν ἀνουψώσῃ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸν ὕψιστον· ἡ Λαδὺ 'Ρῶσσελ ἀπεκρίθη οὕτω:

» Περιττὸν νὰ Σὰς εἶπω, ἀγαθὲ μου δόκτωρ, κατὰ πόσον εἶμαι ἀνίκανος νὰ πράξω τοῦτο· ἐντὸς ὀλίγου θέλετε ἰδεῖ καὶ μέχρι τίνομ μ' εἶναι ἀδύνατον νὰ ὠφελθῶ ἐκ τούτου· τεταραγμένον ἔχω τὸν νοῦν καὶ αἱ συγκεχυμένα ἰδέαι μου δὲν μοὶ χορηγοῦσι λόγους εἰμὴ πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἀπελπισίας μου. Ὑμεῖς, καθὸ φίλος μου, θέλετε ἀνεχθῆ τὴν ἀδυναμίαν μου καὶ συλλυπηθῆ μετ' ἐμοῦ, ὡς ἤδη ἐπράξετε τοῦτο διὰ τῆς ἀγαθῆς ἐπιστολῆς σας καὶ τῆς ἀρίστης προσευχῆς σας . . . Ἡμεῖς ἐγνωρίσατε ἀμφοτέρους, καὶ ἐμὲ καὶ τὸν σύζυγόν μου, γνωρίζετε δὲ τίνι τρόπῳ ἔξωμεν· πρέπει λοιπὸν νὰ μ' ἐπιτρέψητε νὰ κλαίω. Εἶναι ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων τὸ νὰ στερεῶνται

τῶν φίλων, ἀλλ' ὀλίγαι γυναῖκες δύνανται ὡς ἐγὼ νὰ συμνύωνται ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ τοῦ ὅτι συνέζησαν μετὰ τοιοῦτου φίλου καὶ νὰ θρηνώσι τοιαύτην ζῆμιν ! Τίς δὲν ἤθελεν ἐνδώσῃ ὑπὸ τὸ βῆρος τοιαύτης πληγῆς ; »

Καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας :

» Παντοῖαι ἀλγεῖναι ἰδέαι κατακλύζουσι τὴν ἐξησθημένην καὶ ἔρημον καρδίαν μου· εὐθὺς, ἅμα διασκεδάσω μίαν, περιπίπτω εἰς ἄλλην. Ἄν ἡ θλίψις μου κατευνασθῇ πρὸς ὀλίγον, μυρία σκέψεις διεγείρονται ἐν ἐμοὶ περὶ τοῦ παρελθόντος. Τίς οἶδε μὴ παρελείψαμέν τι οὐσιώδες; Ἄν ἐπεμένωμεν εἰσέτι, ἀνεχώρει ἴσως. Ἄν, διαρκούσης τῆς δίκης, ἐπληρωθῶμεν τὴν δαῖνα ἢ δαῖνα ἔλλειψιν, ἂν ἄλλα διαθήματα ἐγίνοντο, ἀθωοῦτο ἴσως καὶ ἤθελεν ὑπάρχει εἶτι ἐν τοῖς ζῶσι . . . Πιστεύω ὅτι ἀδίκως ταράττομαι ὑπὸ τῶν ματαίων τούτων σκέψεων, ἀλλ' οὐχ ἦττον αὐταὶ αὐξάνουσι τὰς λύπας μου . . . Εὐδόκησον, Θεέ μου, νὰ ἐνοήσω τὰς σπαρακτικὰς ταύτας βουλάς τῆς Προνοίας σου, ἵνα μὴ ἔλθω εἰς ἀπόγνωσιν, ἕνεκα τῆς ἀποθαρρύνσεώς μου ! Γινώσκω ὅτι ἤμην ἀξία τῆς παιδείας σου καὶ σωπῶ· ἡ καρδία μου ὅμως τήκεται καὶ ἀπελπίζεται ἀπελπισίαν πικροτάτην, νομίζω, καὶ οὐδαμοῦ εὐρίσκω παρηγορίαν, καθότι πλέον δὲν ἔχω τὸν ἀκριβὸν μοι σύντροπον, ὅστις συνεμερίζετο καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην μου. Ἐχω ἀνάγκην αὐτοῦ, τὸν καλῶ ἵνα τῷ ὁμιλήσω, ἵνα περιπατήσω μετ' αὐτοῦ, ἵνα συμφάγω, ἵνα κοιμηθῶ εἰς τὴν ἀγκάλην του. Ταῦτα πάντα, ἄνευ ἐκείνου, μὲ εἶναι ἀνυπόφορα. Καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ μ' ἀπαρέσκουσιν. Ὅταν βλέπω τὰ τέκνα μου, ἐνθυμούμαι ὅσῃν χαρὰν ἠσθάνετο ἐπὶ τῇ θεᾷ των καὶ ἡ καρδία μου σπαραττεται ! . . . Ἄ ! ἂν ἐδυνάμην νὰ πιστεύω ἀδιστακτικῶς, δὲν ἤθελον κατανατᾶ εἰς ἀπόγνωσιν ! Ὡ ! μετὰ πόσας χαρὰς θέλω ἀπαλλαχθῆ τοῦ κόσμου τούτου, τοῦ κόσμου ὅστις μ' ἐνοχλεῖ καὶ ὑπὸ τὸ βῆρος τοῦ ὁποῖου ἀπκηύθησα, καὶ ὅπου δὲν μ' ἀπέμεινεν ἄλλο νὰ πράξω ἢ νὰ ἐξαγνίσω τὰς ἁμαρτίας τῆς ψυχῆς μου, νὰ ὑφίσταμαι ἀταράχως τὴν δυστυχίαν καὶ νὰ ἐξασφαλίσω, διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως, τὴν αἰώνιαν σωτηρίαν μου ! »

Διελθοῦσα οὕτω πως ἀπομεμονωμένη καὶ ἀκίνητος δέκα μῆνας ἐν Οὐορβούν, ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ μεταβῇ ἀλλαχοῦ καὶ νὰ ζητήσῃ ἄλλας ἐντυπώσεις. Τῇ 2 Ἀπριλίου 1684, ἔγραψε τῷ δόκτορι Φίτς— Οὐίλλιαμ.

» Σκοπεύω νὰ μεταβῶ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς Στράττων, εἰς τὸν ἔρημον ἐκεῖνον τόπον, ὅπου διήγαγον ἐν πλήρει εὐφροσύνῃ τὰς τερπνοτέρας ὥρας τῆς ζωῆς μου. Παρετήρουν τότε προσεκτικῶς πάντας τοὺς περὶ ἐμὲ καὶ δὲν εὐρίσκόν τινα ἀξίον τοῦ φθόνου μου. Τοιαύτας ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς δὲν θέλω διέλθει πλέον. Ἄλλὰ τί σημαίνουσιν οἱ τόποι ; ποῦ δύναμαι νὰ κατοικήσω καὶ νὰ μὴν ἔχω ἐνώπιόν μου τὴν εἰκόνα του; καὶ σημειώσατε, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐξαλειφθῇ αὕτη ἀπὸ τὸν νοῦν μου. Ἀπεφάσισα καὶ οὐδὲν δύναται νὰ μ' ἐμ-

ποδίση—θέλω ὑπάγει ὁποῦδήποτε μὲ καλεῖ ἢ ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων μου.»

Καὶ μετὰ πέντε μῆνας, τῆ 1 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους :

» Ἀπεφάσισα νὰ ἐπανέλθω τὸν προσεχῆ χειμῶνα εἰς τὸν ἔρημον οἶκόν μου ἐν Λονδίῳ. Ὁ ἰατρὸς λέγει ὅτι διὰ τὴν ὑγίειαν τοῦ υἱοῦ μου εἶναι τὸ μόνον πρόσφορον ἐνδιαίτημα καὶ δὲν ἀντιλέγω . . . Τῆ βοήθειά τοῦ ὑψίστου, θέλω πειραθῆ νὰ ὑποστῶ τὴν ἐν Λονδίῳ διαμονήν μου, τῆς ὁποίας μόνη ἡ ἰδέα μὲ τρομάζει· ἀλλὰ γινώσκω ὅτι, ἂν ἡ λύπη μου δὲν εἶχεν ἀλλαγῆ ῥίζας, ἤθελεν ἐκλείψῃ τάχιστα.»

Τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἐπραγματίωσεν εὐθέως καὶ μετὰ παρέλευσιν ἐξ ἑβδομάδων ἔγραφε τῷ δόκτορι τὰ ἑξῆς.

» Λέγετε ὅτι ἐχρονотρίβησα ἐνταῦθα ὑπὲρ τὸ μέτρον. Οὐδεὶς θέλει ἀπορήσει, ἂν εὐαρεστηθῆ νὰ ἀναπολήσῃ ὅτι ὁ τόπος, εἰς ὃν πρόκειται νὰ μεταβῶ, ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῆς αἰωνίου δυστυχίας μου, ὁ τόπος ὅπου ματαίως ἠγωνίσθη νὰ σώσω τὴν ζωὴν ἐκείνου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου εὐχαρίστως ἐθουσίαζον τὴν ἰδικήν μου. Δόκτορ! ἀπέβαλα θησαυρὸν ἀνεκτίμητον· διήλθον μετ' αὐτοῦ τὸ ἔπακρον τῆς εὐδαιμονίας τοῦ κόσμου τούτου. Γνωρίζω ὅτι ὀφείλω νὰ ἐνθυμῶμαι ὅτι ἔχω καλλίτερόν τινα φίλον, οὗτινος νὰ στερηθῶ εἶναι ἀδύνατον, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξ ὅλης καρδίας ἐπιθυμῶ νὰ ὑψωθῶ, διότι τότε ἐν ἐμοὶ αἱ πνευματικαὶ ἡδοναὶ θέλουσι μάχεσθαι πρὸς τὰς ἐπιγείους ἀλγηδόνας καὶ θέλουσι ἐπιφέρει γαλήνην τινα εἰς τὴν τεταραγμένην καὶ ἐκ τῶν τοῦ βίου βασάνων κατεσπαραγμένην ψυχὴν μου· ἀλλ' ἐκ πείρας γνωρίζω ὅτι σπανίως καὶ ἐπὶ μικρὸν κατορθῶ νὰ ἴδω πραγματωμένην τὴν ἐπιθυμητὴν ταύτην διάθεσιν, καὶ φοβοῦμαι μὴ σπανιώτερον πράξω τοῦτο, ὅταν κατοικήσω τὴν πόλιν καὶ τὸν οἶκον ἐκεῖνον τῆς θλίψεως, ἐνθα τοσαῦται πικρίαί θέλουσιν ἐγερθῆ ἐκ νέου κατὰ τῆς καρδίας μου. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἐπὶ μῆνας τοσοῦτους ὑπέμεινα τὸ φορτίον τῶν πραγματικῶν δεινῶν μου, ἐλπίζω, θεῖα βοήθειά, νὰ μὴ καταβληθῶ ὑπὸ τοῦ φάσματός των.»

Καὶ τῶνόντι ὁ θεὸς τὴν ἐβόηθησε, καθότι, εἰ καὶ συνεχῶς κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀθυμίας καὶ ἀπελπισίας, ἀνελάμβανεν ὁμως αἰετοτε καὶ ἀνεύρισκεν ἐν τῇ ἀκλονήτῳ σταθερότητι τοῦ πνεύματός της καὶ τῇ μεγίστῃ εὐσεβείᾳ τῆς καρδίας της στήριγμα κατὰ πάσης ὑπερβολῆς τῶν αἰσθημάτων ἢ ἐκτιμήσεως τῆς τύχης της. Αἱ δύο ἐπόμεναι ἐπιστολαὶ μαρτυροῦσι τοῦτο τρανώτατα.

Οἰοβέρν, τῆ 11 Ὀκτωβρίου 1685.

» Ἡ Λαδὺ Ῥώσσελ τῷ δόκτορι Φίτς—Οὐίλλιαμ.

» Οὐδεὶς ἄλλος ἐμοῦ κάλλιον, ἐμοῦ τοῦ ἀτυχοῦς ὄντος, δύναται ν' ἀναγνωρίζῃ τὸ ἀπειρον ἔλεος τοῦ Ἑψίστου, οὗτινος τὴν μὲν δίκην ἄνευ ὑπομο-

ἤτε ἐδέχθην, τὰς δὲ χάριτας ὄλω; παρεγνώρισα· ἀναμφιβόλως ἡ πληγὴ ἦτα σκληροτάτη, ἀλλὰ κατὰ τὴν φρικαλέαν ἐκείνην στιγμήν δὲν ἐδικαιούμην προσδοκῶσα νὰ ἴδω ἐκείνον, τὸν ὁπαῖον ὡς τὴν ψυχὴν μου ἠγάπων, μεταβαίνοντα ἐκ τῆς εἰρκτῆς εἰς τὸν θρόνον; Δὲν κατέστην ἄρα ἱκανὴ νὰ κρύψω τοὺς πόνους μου ἵνα μὴ αὐθῆσω τοὺς ἰδικούς του; Ἐνέδωκα, ἀλλὰ τὸ βεβαρυμένον πνευμά μου ἐνεθάρρυνεν ἡ συμπάθεια τοσοῦτων ἀξιολόγων καὶ φρονίμων χριστιανῶν, οἵτινες δὲν ἔπαυσαν ὑπενθυμίζοντές μοι τὰ καθήκοντά μου, συμβουλευόντες καὶ παραμυθοῦντές με . . . Καὶ ὁ Θεὸς διεφύλαξέ μου μέχρι τοῦδε τὰ τέκνα τοῦ ἀρίστου φίλου μου, καὶ ἐχαρήθησεν αὐτοῖς εὐφραν, μεγάλας ἐλπίδας παρέχουσαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ ἦθος εὐάγωγον καὶ πρᾶον, μεριμνήσας συγγρόνως, χάριν τούτων πιστεύω, καὶ περὶ τῆς ζωῆς μου. Ὁ Θεὸς οὗτος ἀπήλλαξε πάσης σωματικῆς βασάνου ἐμὲ, ἥτις τήκομαι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἐν ᾧ οὐδεμίαν εὐρίσκω εὐχαρίστησιν, διότι, μετὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν, ἀγνοῶ τί ἐστὶ κεφαλαγία, ἐγὼ ἥτις ἀδιακόπως ὑπ' αὐτῆς [ἠνωχλούμην. Ταῦτα πάντα λοιπὸν μ' ἐπιβάλλουσι θεήσεις πρὸς τὸν Ὑψιστον, ἀλλ' ἡ ἔως θανάτου καταβεβλημένη καρδιά μου δὲν εἶναι ἐπιτηδεῖα πρὸς τοῦτο. Ἴδου ἡ ἀδυναμία μου, ἐπὶ τῇ ὀποίᾳ θρηνῶ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐκεῖνος ὅστις ἐνεδύθη τὴν ἡμετέραν σάρκα καὶ ἀνεδέξατο τὸ βᾶρος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὗτος, ἐλπίζω, θέλει μοὶ ἐπέλθῃ εἰς θεραπείαν, καθὼ γινώσκων τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς μου καὶ τὸ μέγεθος τῆς θλίψεως.»

11 Ἰουλίου 1686.

Ἡ αὐτὴ τῷ αὐτῷ.

» Ἐνοῶ ὅτι Σὰς ἐπιβρύνω καὶ σύγγνωτε τὴν τόλμην μου· ἐνοῶ ἐπίσης ὅτι θέλετε μ' ἀκούσει, ὡς ἂν μὴ ἦμην τοιαύτη. Τὸ θάρρος τοῦτο δὲν ἔχω μετ' ἄλλου τινος, καὶ μεγίστην θεωρῶ αὐτὸ συγκατάβασιν, τῆς ὁποίας, δὲν ἀμφιβάλλω, θεωρεῖτε καλὸν νὰ κάμω χρῆσιν, καθότι ἔχω ταύτης ἀνάγκην, πρὸ πάντων ὅταν ἀναπολῶ τὰς ἀποφράδας ἐκείνας ἡμέρας καὶ πλειῶσται ἀναμνήσεις φρικταῖ καὶ τρομεραῖ κατακλύζουσι τὸν νοῦν μου. Γνωρίζω ὅτι δύναται τις νὰ ὑποστῇ ἀνευδότης τὰς πικροτέρας ἀλγηδόνας, ἀλλ' ὅ,τι θεωρεῖται καθῆκον, ν' ἀνέχηται τις αὐτὰς ἀγογγύστως, τοῦτο ἐγὼ ἀδυνατῶ νὰ πράξω. Θεὲ μου! μὴ μοῦ καταλογίσῃς τὴν ἀδυναμίαν ταύτην ἐν ταῖς ἁμαρτίαις τῆς ταπεινῆς δούλης σου· στήριξόν με εἰς εὐγνωμοσύνην καὶ εἰς εὐφροσύνην, τοῦτο μὲν διότι ἠρπάγη ὁ φίλος μου ἐκ τῆς ἐπιγείου ὑπηρεσίας του, ἐκεῖνο δ' ὅτι ἀπώλεσα τοιοῦτον φίλον. Ἀκριβέ μου δόκτορ, εἶναι ἡμέτεροι αἱ ἐκφράσεις αὐταὶ καὶ ἀρέσκομαι υπερβαλλόντως αὐτάς. Ὅταν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν πέπρωται καγὼ ν' ἀρπαγῶ, ἀγνώω εἰς ποίας διαθέσεις θέλω εὐρεθῆ· ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁμοῦ γινώσκω ὅτι οὗτος εἶναι ὁ

ἡδύτερος· καὶ παραμυθητικώτερος λογισμὸς μου. Ὅταν βεβυθισμένη διατελῶ εἰς ἀπίρους λυπηροὺς καὶ σπαραξικαρδίους ἰδέας, συνέρχομαι ἐνθυμουμένη ὅτι ἐντὸς βραχείας ἔρχεται τὸ πέρας τῆς ζωῆς ταύτης, καὶ μεταβαίνω εἰς καλλιτέραν καὶ ἀτελεύτητον, καὶ ὅτι τότε θέλομεν ἀνακαλύψει τὰς αἰτίας καὶ τὸν σκοπὸν πασῶν τούτων τῶν κατὰ τὸ φαινόμενον αὐστηρῶν πληγῶν, δι' ὧν ἡ Θεία Πρόνοια μᾶς πατάσσει.

«Τούτου ἕνεκα, φαίνεται, ἐπιθυμῶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου· καὶ ὁμως, ἀν ἀσθένεια ἢ ἕτερός τις πρόδρομος τοῦ θανάτου παρουσιάζετο, ἴσως ἤθελον ἐπιθυμήσῃ τὴν ἀπομάκρυνσίν του, εἰ δυνατόν· τοσοῦτον ἡ καρδιά μας εἶναι ἀπατηλὴ καὶ ἡ πίστις μας ἀμφίβροτος. Ὁρθῶς ἄρα δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι ὁ Θεὸς σοφῶς ἐνέπνευσεν ἡμῖν τὸν τρόπον τούτου περὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ χωρισμοῦ τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος καὶ τὴν ῥοπήν ταύτην τοῦ μεριμνᾶν περὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν· ἄλλως· ἴπως ἐδυνάμεθα νὰ ἀντέχωμεν κατὰ τοσοῦτων δυστυχημάτων, ἀν ἡ πίστις δὲν μᾶς ἐδίδασκε νὰ δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν καὶ ἀπεκδεχώμεθα, ἀνεχόμενοι ἐν ὑπομονῇ; »

Ἦλθον τούτου, ἔγραφεν ἐνίοτε, ἀν οὐχὶ οὕτω ἀφελῶς, ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὁμων αἰσθημάτων ἐμπνεομένη, πρὸς τινὰς ἄλλους, προσενεγκόντας αὐτῇ μεγίστας ὑπηρεσίας, ἢ παρασχόντας δείγματα συμπαθείας πραγματικῆς ἐν ταῖς δυστυχίαις τῆς. Ὁ λόρδος Ἄλιφαξ, μεταξὺ ἄλλων, ἐκτελεσθείσης τῆς κεφαλικῆς ποινῆς τοῦ λόρδου Ῥώσσελ, ἐμεσολάβησε παρὰ τῷ βασιλεῖ, αἰτήσας ὅ,τι μετὰ πολλοῦ κόπου ἀπήλαυσεν, ἤτοι νὰ τεθῇ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς αἰκίας τούτου τὸ οἰκογενειακὸν του οἰκόσημον μετὰ τὴν ἀπαγχονίσιν του, ὡς ἐπὶ φυσικοῦ θανάτου. Ἐκτοτε διετέλει ἔχων εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν λαδὺν Ῥώσσελ καὶ προσεπάθει ἀναμφιβόλως νὰ τὴν παρηγορῇ διὰ τῶν ψυχρῶν ἐκείνων φράσεων, τὰς ὁποίας ἀρέσκονται αἱ μὴ δεόμεναι παραμυθίας ψυχαί, διότι ἡ λαδὺ τῷ ἔγραψε ταῦτα :

«Μυλόρδε, θεωρῶ ὡς λίαν ἀπλοὺς σκεπτικούς τοὺς παραινοῦντας νὰ ὀλιγωρῶμεν πρὸς ὅσα μᾶς συμβαίνουσιν. Εὐκόλως λέγομεν: διατὶ παραπανούμθεα, ἀν μᾶς ἀφαιρηθῇ ὅ,τι μᾶς ἐδανείσθη, καὶ μᾶς ἐδανείσθη προσώραν, ὡς γινώσκωμεν; Τοιοῦτοι καὶ ἕτεροι τούτοις ὅμοιοι λόγοι εἶναι συνταραγαὶ φιλοσόφων, τὰς ὁποίας δὲν σέβομαι, καθὼς δὲν σέβομαι πᾶν τὸ ἀντικείμενον τῇ φύσει. Ἐν αὐταῖς δὲν ὑπάρχει εἰλικρίνεια καὶ τολμῶ εἰπεῖν γέμουσι προσποιήσεως, διότι καὶ οἱ φιλόσοφοι αἰσθάνονται ὅ,τι δὲν τολμῶσι νὰ ὁμολογήσωσι. Γινώσκω ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἀντιτάξω λόγους πρὸς τὸν Παντοδύναμον, ἀλλ' ἀν αἱ χαρμωσύναι τοῦ βίου μου παρήλθον, θέον νὰ πάσχω ἐπὶ τῇ ἀπολείᾳ των καὶ νὰ θρηνῶ. Πίστευσόν με, Μυλόρδε, μόνῃ ἡ χριστιανικὴ πίστις δύναται ν' ἀνακουφίσῃ τὴν ψυχὴν, καταβεβλημένην οὖσαν ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διότι πρὸς παρηγορίαν μας οὐδὲν προσφορώτερον τῆς περὶ μελ-

λούσης εὐδαιμονίας ἐλπίδος καὶ εἰς τὴν πίστιν ταύτην, ἐγὼ τοῦλάχιστον, ὀφείλω χιλιάκις πλείονα ἢ ὅτι εἰς τὸν κόσμον ὅλον, ὑποθεθείσθω ὅτι μοὶ προσέφερε καὶ διέθετεν ὑπὲρ ἐμοῦ πάσας αὐτοῦ τὰς δόξας. »

Ὁ Θεὸς ἐπεφύλαττεν αὐτῇ παρηγορίας πλήρεις μὲν ἀγωνίων, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἰσχυράς—τὰς ἐπικειμένας νέας δυστυχίας. Ὁ υἱὸς τῆς, τὸ τέταρτον μὲν ἄγων ἔτος, ἔπεσεν ἀσθενῶν βαρέως καὶ μικροῦ δεῖν ἀπέθνησκεν· ἰάθη ὁμως » Ὁ Θεὸς μὲ εὐσπλαγχνίσθη, ἔγραψε τότε τῷ δόκτορι Φίτις—Οὐέλ-
λιαμ, καὶ ἀπεσόβησεν ἀπ' ἐμοῦ τὴν ἐπικειμένην ταύτην πληγὴν, τὸν θάνα-
τον τοῦ ἀτυχοῦς υἱοῦ μου. Ἡσθῆναι λίαν βαρέως, καὶ ὁ Θεὸς μοὶ κατέδειξε πόσον ἤμην ἀνόητος, φανταζομένη ὅτι πλέον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν εἶχόν τι τοῦ ὁποίου ἢ μὲν ἀπώλεια ἐδύνατο νὰ μὲ λυπήσῃ ἐγκάρδιον, ἢ δὲ σωτη-
ρία νὰ μὲ παρηγορήσῃ ἐνδομύχως· ἤδη κατέγων τὴν πλάνην τῆς πρώτης ταύτης ἰδέας μου, διότι δὲν δύναμαι ν' ἀνεχθῶ οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμήν τὸν χωρισμὸν τοῦ μικροῦ τούτου πλάσματος. Ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη νὰ ἀνακαλύψω καὶ περὶ τῆς δευτέρας ταῦτά ὅσα καὶ περὶ τῆς πρώτης, καὶ νὰ εὔρω οὕτω εἰς τὴν παρουσίαν τῶν τέκνων μου ἀναφυγὴν διὰ τὴν τάλαιναν καὶ περίλυπον ψυχὴν μου· εἴθε τοῦλάχιστον ἰκανοποιηθῶ κατὰ τι, ἐκπληροῖσα τὸ πρὸς αὐτὰ χρέος μου, τὸ ὅποιον ὁ φίλτατος αὐτῶν πατὴρ οὕτω καλῶς ἤθελεν ἐπιτε-
λέσῃ! Ὡς δ' ἐκπληρώσω πρὸς τε τὸν ἀριστόν μου φίλον καὶ πρὸς τὰ τέ-
κνα του, τὸ χρέος, ὅπερ ἐκεῖνος μ' ἐκληροδότησε, θέλω εἶσθε εὐτυχῆς ν' ἀνα-
παυθῶ εἰς τὸν ἀγαπητὸν ἐκεῖνον τάφον, τὸν ὅποιον πρὸ μικροῦ ἐπεσκέφθην! δηλαδὴ τὸ φέρετρον ἐν ᾧ κεῖνται τὰ ὀστά του. Εὐχαριστοῦμαι ὅτι σὺ δὲν ἀπεδοκίμασας τὴν ἀπόφασίν μου ταύτην, ὡς ἔπραξάν τινες, πρὸς τοὺς ὁποίους οὐδὲ τὴν ἀνεκοίναςα. Δόκτορ, ἐσκέφθην καὶ πορευομένη δὲν ἐζήτουν ζῶντα μεταξὺ νεκρῶν καὶ ἐγνωρίζον ὅτι ὅπουδήποτε καὶ παρεγενόμην δὲν ἤθελον τὸν εὔρη· μάλιστα ὑπεσχέθην πρὸς ἐμὲ αὐτὴν νὰ μὴ παραδοθῶ εἰς ματαιίας καὶ ἀλόγους παραφοράς, ἀλλὰ ν' ἀνυψώσω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκεῖ ὅπου ἀνυ-
ψώθη ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ ψυχὴ, εἰς τόπον πολὺ ἀπέχοντα ἀφ' ἡμῶν καὶ ὅπου οὐδεμία δύναμις ἀνθρωπίνη εἰσδύει καὶ ἐπομένως οὐδὲ δύναται νὰ διαλύσῃ τὰ καλῶς συζευχθέντα. Ἐκεῖ ἐπεθύμουν νὰ ζῶ, πλην δὲν κεῖται εἰς τὰς χει-
ρας ἡμῶν νὰ κανονίσωμεν τὸν πεπρωμένον χρόνον· ἐλπίζω ὁμως ὅτι δὲν θέλω περιμένει αὐτὸν ἐπὶ πολὺ. »

Εἰ καὶ περὶ τὴν προσδοκίαν ταύτην ἠπυκνήθη, διότι ἐπὶ μακρὸν περιέ-
μεινε τὴν εὐτυχῆ ἐκείνην συνένωσιν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ ψυχῆς ἐπεθύμει, ὡς ἐκ τοῦ πάθους τῆς ὁμως δὲν ἠπατήθη καὶ περὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐν τοσοῦτῳ, παρερχομένου τοῦ χρόνου, μετῆρξστο τὴν λύπην τῆς ὡς τὰ δευτὰ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ θεραπεία εἶναι ἀνέφικτος καὶ σὺν τοῖς ὁποίοις συνεβίβει τις ἐπὶ τέλους νὰ ζῇ. Καὶ τοι περίλυπος τὴν καρδίαν, διὰ

γαγε βίον ἐνεργητικὸν καὶ κατεγίνετο ἄνευ περισπασμῶν. Ἀνένδοτον προσπάθειαν κατέβαλλε περὶ τὴν ἀνατροφήν καὶ τὰ ἀφορῶντα τὰ τέκνα τῆς, περὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἴκου, τὰ συμφέροντα καὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν συγγενῶν τῆς.

« Ἡδύνομαι, ἐπέστειλεν αὐτῇ ὁ Βυρνέτ, ἡδύνομαι ἀκούων σε ἀφιεροῦσαν μέγα μέρος τοῦ καιροῦ σου εἰς τὰ τέκνα σου, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην παιδαγωγοῦ ». Καὶ πραγματικῶς, πλὴν ταύτης, αἱ θυγατέρες τῆς δὲν ἔλαβον ἄλλης ἀνάγκην. Ἐφρόντιζε μὴ ἡ συνήθης αὐτῇ θλίψις διαταράξῃ τὸ εὐφρόσυνον τῆς ἡλικίας των. Ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς Στράττων α τὰ πτωχὰ μου τέκνα, ἔγραφεν, νύχαριστήθησαν τὰ μέγιστα, ἀλλάξαντα διαμονήν· ἀγνοοῦσι δὲ κατὰ πόσον ὁ τόπος οὗτος ὑπῆρξέ ποτε πρὸς ἐμέ τε καὶ πρὸς αὐτὰ ταῦτα μᾶλλον εὐάρεστος. Πιστεύω ὅμως ὅτι ἡ Ῥαχὴλ (ἡ πρωτότοκος αὐτῆς θυγάτηρ) συνεκινήθη ἐκ τῆς ἐπανόδου ταύτης, καὶ τοῦτο μοῦ καθηδύνει ἐνδομύχως τὴν καρδίαν. Εἰς ὅσα ἐκ τῶν τέκνων μου ἡ ἡλικία ἐπιτρέπει νὰ διατηρῶσιν ἀναμνήσεις τινὰς περὶ τοῦ παρελθόντος, ταῦτα συναισθάνονται, νομίζω, σπουδαίως τὸ ἀνεπανόρθωτον τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς των. Οὐχ ἦττον ὅμως μετὰ πάσης προσπαθείας ἀσχολοῦμαι νὰ διατηρῶ τὴν φυσικὴν αὐτῶν φαιδρότητα, καθότι ἀναντιρρήτως εὐαρεστοῦμεν τῷ Δημιουργῷ, ὑπείκοντες μετ' ἀγαλλιάσεως εἰς τὰς θείας αὐτοῦ βουλὰς. » Ἡγάπα μετ' εὐγνωμοσύνης τὸν πενθερὸν αὐτῆς κόμητα δὲ Βέδφορντ, καὶ τούτου ἕνεκα, θανούσης τῆς συζύγου αὐτοῦ, παρήτησε τὰ πρὸς περιηγήσεως σχέδιά τῆς καὶ ἔμεινε παρ' αὐτῷ: « Δὲν θέλω, εἶπεν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπῆλθεν αὐτῷ νέα θλίψις, νὰ ἐγκαταλείψω τὸν ἀξίολογον τοῦτον ἄνδρα, ὅστις αἰετοῦ ὑπῆρξε λίαν εὐνοϊκὸς πρὸς ἐμέ. » Πρὸς ταύτην ἀπετείνοντο περὶ παντὸς σπουδαίου ἀφορῶντος τὴν οἰκογένειαν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις περὶ τῶν γάμων τοῦ ἀνδραδέλσου τῆς Ἐδουάρδου Ῥώσσελ, καὶ περὶ μιᾶς τῶν θυγατέρων τοῦ λόρδου Γαινσβόρουγκ (Gainsborough), πενθεροῦ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς Ἐλισάβετ, καθότι ἐγίνωσκον ὅτι ἡ μὲν συμβουλή τῆς ἦτον ἀγαθὴ, ἡ δ' ἐγκρισίς τῆς ἀξία λόγου. « Ἐπραξα ὅτι μ' ἐζήτησαν, εἶπε ποτὲ, προκειμένου τοιούτου τινος, καὶ τοὶ ἐπεθύμουν ν' ἀποτανηθῶσι πρὸς ἄλλον τινα, ἢ πρὸς ἐμέ, ἥτις δὲν ἀναμιγνύομαι ποσῶς πλέον εἰς τὰ τοῦ κόσμου, καὶ δὲν εἶμαι ἀρμοδίᾳ ὅπως δῆποτε νὰ πραγματευθῶ τὰ τοιαῦτα· ἀλλ' αἰσθάνομαι ἐαυτὴν ὑπόχρεω νὰ πράξω ὅ,τι δύναμαι, καθότι, μετὰ καιρὸν, ἀφείλω νὰ πράξω ταῦτά περὶ τῶν τέκνων μου, καὶ δὲν δύναμαι οὔτε θέλω ν' ἀπαλλαχθῶ τοῦ καθήκοντος τούτου, χάριν τῆς μνήμης τοῦ φιλάτου συζύγου μου, εἰς ὃν καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ὁποίου ἀνήκουσι τὰ ἔλεεινὰ λείψανα τῆς ζωῆς μου. » Ἡ ἡμέρα τοῦ μεγάλου τούτου μητρικοῦ ἔργου ἦλθε τάχιον ἢ ὅσον ἠλπίζεν ἡ λαδὺ Ῥώσσελ· ἡ θυγάτηρ τῆς Ῥαχὴλ ἦν

μόλις δεκατετρατής και ὁ λόρδος Κάβενδισχ (Cavendish), κόμης τοῦ Δέβονσχιρ (Devonshire), ἦλθε ζητῶν αὐτὴν εἰς γάμον μετὰ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ αὐτοῦ, ἐκκαίδεκατοῦς νσανίου Ὁ λόρδος Κάβενδισχ ἦτον στενώτατος καὶ λίαν ἀφωσιωμένος φίλος τῷ λόρδῳ Ῥώσσελ, ἀφωσιωμένος οὕτως ὥστε ἐπιμόνωσ παρακίνει αὐτὸν ν' ἀνταλλάξωσιν ἀμοιβηδὸν τὰ ἐνδύματά των, καὶ ὁ μὲν νὰ δραπετεύσῃ οὕτω, αὐτὸς δὲ ἀντ' ἐκείνου νὰ μείνη δέσμιος ἐν τῷ Πύργῳ, τοῦθ' ὅπερ ἀπεποιήθη ὁ λόρδος Ῥώσσελ. Ἡ λαδὺ Ῥώσσελ λοιπὸν, κατανουγεῖσα ἐκ τῶν τὴν πρότασιν ταύτην ὑπαγορευσάντων αἰσθημάτων καὶ συνειδυία τὴν ἐπισημότητα τοῦ συνδέσμου, ἐδέχθη αὐτὴν μετ' εὐχαριστήσεως ἐγκαρδίου. « Ἐλπίζω, ἐπέστελλε τῷ δόκτορι Φίτζ-Ουίλλιαμ, ἂν φέρω εἰς αἶσιον πέρας τὴν μεγάλην ταύτην ὑπόθεσιν, ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχωσιν αἱ περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ τέκνου μου προσπάθειά μου. Ὁ Θεὸς μόνος γινώσκει τὴν ἔκβασιν, ἀλλ' ἐν τῷ σκότει τοῦ ἀθλίου βίου μου, τὴν ὑπόθεσιν ταύτην θεωρῶ ἀκτίνα φωτὸς ἀπροσδόκητον δι' ἐμέ. Συνεχῶς ἐπαναλέγω ὅτι τὰ τέκνα τοῦ δικαίου εἰσὶν εὐλογημένα· πέποιθχ δ' ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα των. Θέλω προσπάθῃσαι νὰ γίνω τοῦτου ἀξία καὶ γῶ, ἂν ἡ ἀσθενής μου καρδία δὲν ἀποκάμῃ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπικαλυῖμαι ταπεινῶς τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν. » Αἱ περὶ προικὸς συμφωνία προέκοπτον μετὰ δυσκολίας, καθότι ἐνίστε εὐτελεῖς καὶ ἐπίμονοι ἀπαιτήσεις ἔπονται τοῖς εὐγενεστέροις αἰσθημασι: »

« Πραγματεύομαι, λέγει ἡ λαδὺ Ῥώσσελ, μετὰ λόρδου εὐγενοῦς μὲν τὴν καρδίαν, ἀλλὰ δυσκόλου τὸ ἦθος, ἂν τὰ πράγματα δὲν κανονίζωνται ὡς αὐτὸς τὰ ἐννοεῖ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ. » Αἱ συνεντεύξεις καὶ συζητήσεις αὗται τὴν παρηνόχλουν. « Ἐξ ἀνάγκης βλέπω πολλοὺς νομομαθεῖς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μεγάλως μὲ δυσαρεστεῖ, καθότι ἐπιθυμῶ νὰ φέρω εἰς πέρας τὴν ὑπόθεσιν μου καὶ συγχρόνως εἰς πᾶν ὅ,τι μοὶ φαίνεται ἀνάρμοστον τῷ βίῳ, τὸν ὁποῖον θέλω νὰ διάγω τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐλπίζω τὸ καθῆκον νὰ κατισχύσῃ τῶν κλίσεών μου. Δέον νὰ συνδράμω τὰ τέκνα μου, τὰ ὅποια, ἐκτὸς ἐμοῦ, δὲν ἔχουσιν ἄλλον· τούτου ἕνεκα δέχομαι προσκλήσεις εἰς γεύματα καὶ ἄλλας παρομοίας ἀνησυχίας, λίαν δυσαρέστους εἰς καρδίαν τεθλιμμένην καὶ πεπονημένην· ἀλλὰ, δόξα τῷ Θεῳ, ἐγγίζω εἰς τὸν σκοπόν. » Καὶ ὄντως ἔφερεν εἰς πέρας τὰ πράγματα καὶ τῇ 21 Ἰουνίου 1688 ἡ θυγάτηρ τῆς ἐνουμφεύθη τὸν νέον λόρδον Κάβενδισχ, ὅστις εὐθὺς ἔπειτα σχεδόν, χάριν περιηγήσεως, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τινα καιρὸν εἰς τὴν ἠπειρον. »

(ἔπειτα.)